

Emili Huguet del Villar (Granollers, 1871 - Rabat, 1951): una vida dedicada a la recerca científica

11

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
2002

Resum: *Emili Huguet del Villar, nascut a Granollers l'any 1871 va dur a terme una destacada activitat científica en camps com la geografia, la botànica i l'edafologia. Dotat d'una forta personalitat, el seu recorregut vital estigué orientat per un afany infatigable pel saber. Aquest treball resumeix alguns aspectes de la biografia i obra d'Huguet del Villar, comentats en la sessió del Centre d'Estudis que tingué lloc el 10 d'abril de 2002, en commemoració del cinquantè aniversari de la seva mort a Rabat, l'any 1951. Com a apèndix s'ha inclòs el treball «Notes sobre l'obra geogràfica i geobotànica d'Emili Huguet del Villar», basat en una ponència presentada també al Centre d'Estudis, el mes de juny de 1980.*

Emilio Huguet del Villar era el nom amb què signava les seves obres Emili Huguet i Serratacò que, segons consta al Llibre de naixements del Registre Civil de Granollers, va néixer en aquesta ciutat el 17 d'agost de 1871. Era fill de Joaquim Huguet i Villar, advocat, domiciliat a Granollers, i de Celeste Serratacò i Roig. Per part de la seva mare, Huguet del Villar era nét de Ramon Serratacò i Plà, registrador de la propietat de Granollers i de Teresa Roig i Torreda, natural de Granollers. Tal com esmenta Salvador Llobet en un article publicat a la revista *Vallés* l'any 1952,¹ la mare d'Huguet del Villar era parenta d'Avelina Serratacò del Barrio, primera esposa de Francesc Torras Villà, conegut industrial i polític de Granollers, que va ser alcalde d'aquesta ciutat i diputat a Barcelona i a Madrid. Segons la documentació estudiada per Lluís Tintó (comunicació personal), Celeste i Avelina Serratacò eren totes dues filles de Ramon Serratacò, que es devia tornar a casar després de quedar vidu de Teresa Roig. És possible que els pares d'Huguet del Villar visquessin a Granollers només a temporades i no consta que, en etapes posteriors de la seva vida, Huguet del Villar mantingués cap

¹Llobet, S. (1952): «Un il·lustre Geògraf, Geobotànic i Edafòlego granollerense», *Vallés*, 572: 6.

relació amb la seva ciutat natal. De tota manera, donats els antecedents familiars esmentats, tampoc no es pot dir que el naixement d'Huguet del Villar a Granollers fos accidental.²

En el context granollerí, l'interès per l'obra d'Huguet del Villar que va desvetllar l'article esmentat del doctor Llobet es va reflectir en iniciatives com la dedicació, l'any 1965, d'un carrer de Granollers per l'Ajuntament d'aquesta ciutat i la presentació, l'any 1959, d'una sèrie de dades biogràfiques a la ponència presentada al Centre d'Estudis per Feli Miyares.³ Més endavant, l'any 1980, es presentava al Centre d'Estudis de Granollers la ponència reproduïda com a apèndix en aquest mateix volum.⁴

Fora de l'ambient granollerí, la vida i l'obra d'Huguet del Villar ha estat valorada per la publicació d'una biografia i per l'edició pòstuma, l'any 1983, de la *Geo-Edafologia*, obra que havia quedat interrompuda a la mort de l'autor.⁵ L'any 1997, dins del programa d'activitats dedicat a «Naturalistes oblidats», la Institució Catalana d'Història Natural va consagrar una sessió a la figura d'Huguet del Villar.⁶

La informació que ens ha arribat sobre les primeres fases de la vida d'Huguet del Villar és escassa. Cap als 16 o 17 anys, en lloc de continuar amb els estudis formals a Espanya, va marxar cap a Amèrica del Sud, on va viure sobretot a Argentina i es va dedicar a l'ensenyament. A partir del seu retorn a Espanya, l'any 1900, va passar la major part del temps a Madrid. L'any 1923 va ésser nomenat regent de Fitogeografia al Museu de Ciències Naturals de

² Font i Quer, P. (1963): «Discurso de contestación a la Memoria "Botánica y Geografía" leída por el académico electo Dr. Oriol de Bolós», *Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*, 34 (14): 481-484.

³ Miyares, F. (1959): *Granollerenses ilustres de la segunda mitad del siglo XIX y primera del XX*. Ponència no publicada.

⁴ *Huguet del Villar, científic granollerí*, ponència presentada a la sessió del Centre d'Estudis celebrada el 9 de juny de 1980. Un any més tard va donar lloc a la publicació: Estrada, M. (1981): «Notes sobre l'obra geogràfica i geobotànica d'Emili Huguet del Villar», *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 46 (Sec. Bot): 5-18.

⁵ Marti Henneberg, J. (1984): *Emilio Huguet del Villar (1871-1951). Cincuenta años de lucha por la ciencia*. Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, Barcelona, 240 pp. Huguet del Villar, E. (1983): *Geo-Edafologia*. Obra pòstuma. Edició i introducció de Jordi Marti Henneberg. Publicacions de la Universitat de Barcelona, Col·lecció Geocrítica, textos de Apoyo, Barcelona, 304 pp.

⁶ *Naturalistes oblidats, oficis perduts. Homenatge a Emili Huguet del Villar. Notícies de la Institució. Circular de la Institució Catalana d'Història natural*, 11, 1997, pàg. 4.

Barcelona, però va deixar aquest càrrec poc més tard. El 1925 va fundar la Secció Espanyola de l'Associació Internacional de la Ciència del Sòl, de què va ésser secretari general i tècnic. Poc després, Huguet del Villar passà a ésser agregat a l'estació Agronòmica Central, a Madrid, i quan aquesta va passar a formar part de l'Instituto Nacional de Investigaciones y Experiencias, Agrícolas y Forestales, va ésser nomenat membre d'aquest Institut. L'any 1937, després d'esclatar la guerra civil espanyola, a la vista de la impossibilitat de continuar amb al seva feina, Huguet del Villar va passar al Marroc francès; va morir a Rabat, el 21 de gener de 1951 a l'edat de 79 anys.

Allarg de diverses etapes de la seva vida, Huguet del Villar va deixar una obra immensa, dedicada fonamentalment al periodisme (1900-1913), la geografia (1906-1921), la botànica i la geobotànica (a partir de 1912), i l'edafologia (a partir de 1925). Aquesta activitat aparentment dispersa estava al servei d'una concepció integrada de les relacions entre l'home i el medi, amb una visió propera al que ara entenem com ecologia.

Les idees geogràfiques d'Huguet del Villar es veuen clarament reflectides en el seu *Ensayo de Ecética*, publicat el 1921. Segons Huguet del Villar, «Ecética» és la ciència geogràfica que estudia les relacions entre el factor geogràfic (el medi) i el factor humà. En aquest llibre, l'autor relaciona el valor ecètic, mesurat a través de la densitat de població, dels Estats Units i altres països d'Europa i Amèrica, amb diversos fenòmens geogràfics, per aplicar els resultats al problema concret d'Espanya, on les pobres estadístiques feien difícil un estudi científic. L'anàlisi de les dades recollides a l'*Ensayo de Ecética*, porta a Huguet del Villar a enunciar una sèrie de principis generals. «*La acción restrictiva del óptimo*» és un cas particular de la llei general de màxim rendiment i mínim esforç, i explica que els països es dediquin a explotar primerament els recursos d'altres nacions, si resulten més assequibles i profitosos que els propis. «*La acción suctora del óptimo*» expressa el fet que els països explotadors, on es formen els capitals més grans, gaudixin per aquesta raó de més possibilitats de continuar explotant els països influïts i d'acumular encara més capitals. D'altra banda, «*La acción propulsora del óptimo*» fa que el país explotat acabi aprofitant-se d'uns medis d'acció dels quals no disposaria sense l'activitat del país explotador.

En el context de la seva època, l'obra geogràfica d'Huguet del Villar representa l'opció positivista enfront dels enfocaments neoromàntics. D'altra banda, la comparació dels principis generals que enumera Huguet del Villar amb alguns dels conceptes unificadors de l'ecologia actual dona una dimensió molt moderna a l'obra d'aquest autor. Per exemple, el principi de màxim rendiment amb el mínim esforç expressat per «l'acció restrictiva de l'òptim» és comparable a la maximització de la relació entre la quantitat de biomassa mantinguda per unitat d'energia consumida que, segons ecòlegs com H. T. Odum i R. Margalef, reflecteix els canvis que tenen lloc al llarg de la successió ecològica. La relació entre paisos (o sistemes) explotadors i explotats que expressa «l'acció suctora de l'òptim» és un cas de l'anomenat actualment «principi de Mateu», en record de les frases evangèliques en què s'afirma que «als qui tenen els donaré encara més. . . però als qui no en tenen, els prendré fins allò que els queda» (Mt 25, 29).

Una altra de les obres cabdals d'Huguet del Villar és el llibre *Geobotànica*, publicat l'any 1929. Aquest tractat és un veritable model d'estructuració lògica i estava a l'altura de les principals obres estrangeres de l'època. En aquesta obra, Huguet del Villar presenta una visió dinàmica de la vegetació, d'acord amb el pensament dels nord-americans Cowles i Clements, però amb una sèrie d'idees originals, i proposa una classificació pròpia de les agrupacions vegetals, que anomena sinècies. La seva definició de sinècia com a «cohabitació botànica individualitzada» no pressuposa relacions de dependència entre les plantes que la formen i està en línia amb la tendència actual a considerar conjunts d'espècies o, en anglès, «assemblages», prescindint d'hipòtesis sobre les relacions entre aquestes espècies, més enllà de la coexistència física.

A partir de mitjan anys 1920, els estudis sobre edafologia ocupen gran part del temps d'Huguet del Villar, que va tenir un important paper com a promotor d'aquesta disciplina a Catalunya i Espanya. Entre altres contribucions, Huguet del Villar va deixar una sèrie de mapes de sòls d'Espanya i del nord d'Àfrica i va elaborar un mètode de classificació de sòls. L'any 1929 va rebre l'encàrrec de dirigir la Subcomissió Mediterrània de la Societat Internacional de Ciències del Sòl. Malgrat aquest reconeixement, la seva obra va deixar poca empremta a l'edafologia espanyola de la postguerra, dominada per José Maria Albareda, que va ésser secretari general del CSIC i mantenia punts de vista científics diferents dels d'Huguet del Villar.

L'anàlisi de l'obra d'Huguet del Villar i el testimoni dels seus contemporanis permet fer-se una idea de la complexa i vigorosa personalitat d'un home marcat per l'afany de saber i de contribuir a la millora de la societat a través del coneixement científic. Era un treballador infatigable i posseïa un agut esperit crític i una extensa preparació cultural. Entre els mèrits del treball científic d'Huguet del Villar es troben la integració d'un estudi rigorós sobre el terreny amb una gran capacitat de síntesi. Aquesta passió per la universalitat va ésser l'objecte de crítiques que li retreien que es dediqués a elaborar principis generals sense tenir un coneixement complet des fenòmens estudiats. És difícil de justificar aquestes crítiques quan les generalitzacions, com era el cas d'Huguet del Villar, anaven acompanyades d'una presentació meticulosa de les observacions utilitzades com a suport. En aquest context, cal recordar que encara ara s'estan elaborant la Flora i la Fauna Ibèriques, i que hauria estat molt contraproduent prescindir de qualsevol intent d'integració que permetés orientar els coneixements adquirits, amb l'excusa que quedaven detalls per esbrinar. Un dels mèrits d'Huguet del Villar va ésser considerar els processos naturals i els resultats de la intervenció humana des d'un punt de vista dinàmic, que contrastava amb les idees de molts dels seus contemporanis.

Malgrat el valor indiscutible de les seves aportacions, Huguet del Villar va tenir pocs seguidors. Les seves teories geogràfiques no varen tenir gaire continuïtat entre l'escola catalana i espanyola però, com indicava López Palomeque,⁷ varen ésser utilitzades pels economistes espanyols fins a temps recents. En el camp de l'edafologia, el llegat d'Huguet del Villar va quedar marcat pels desacords amb Albareda. Pel que fa a la geobotànica, els criteris d'Huguet del Villar varen tenir una influència passatgera a l'Espanya dels anys 1940 i un dels seus seguidors, el doctor Cuatrecasas, va treballar a l'Smithsonian Institution, als Estats Units, i va assolir fama internacional. Algunes de les possibles causes de la manca de ressò de l'obra d'Huguet del Villar han estat suggerides per diversos autors.⁸ D'una banda, sembla evident que la forta personalitat d'Huguet del Villar originava certs problemes. D'altra banda, la possible resistència que les seves idees positivistes o la

⁷ *Naturistes oblidats...*

⁸ *Ibidem.*

seva orientació geopolítica podien causar en el context científic i social del seu temps es va veure agreujada pel fet que Huguet del Villar no tingués estudis superiors reconeguts formalment i no formés part dels medis acadèmics del país.

16

Juntament amb l'amor per la ciència, una de les motivacions fonamentals d'Huguet del Villar va ésser el desig d'unificar conceptes ambientals i socials a fi de millorar la qualitat de vida dels seus conciutadans. Amb aquesta publicació, el Centre d'Estudis de Granollers vol contribuir a reivindicar per a aquest granollerí il·lustre el lloc meritori que li correspon a la història del país.

Marta Estrada Miyares

Institut de Ciències del Mar – CMIMA (CSIC)

Jordi Martí Henneberg

Universitat de Lleida